

pošta nasazena v roce 1937 při pražském autosalonu. Autopošta používala vlastní poštovní razítka, zprvu oranžové barvy s obrázkem autobusu autopošty. Později se používala různá příležitostná razítka, u nichž je v názvu často slovo „AUTOPOŠTA“.

Potrubní pošta

O potrubní poště jsme se už zmínili v kapitole o poštovních celinách určených pro tento způsob rychlé dopravy. Vedle celin byly potrubní poštou dopravovány samozřejmě i jiné zásilky. Zpravidla je můžeme identifikovat podle razítek – například podle razítka pražské telegrafní ústředny, která pražskou potrubní poštu provozovala, a podle razítek s pořadovými čísly zásilky.

Balonová pošta

Doprava poštovních zásilek vzduchem měla dlouho nádech něčeho exotického, zvláštního, co přitahovalo pozornost sběratelů.

První zkušební přeprava pošty balonem se zřejmě uskutečnila v USA v roce 1859. Století od vzletu balonu Jupiter v městě Lafayette ve státě Indiana bylo totiž připomenuto vydáním příležitostné známky.

Za počátek víceméně pravidelné, i když krátkodobé dopravy poštovních zásilek balony se považuje období obležení Paříže pruským vojskem v letech 1870 – 1871. Za pět měsíců bylo vypuštěno celkem 67 balonů, z nichž převážná většina dopravovala poštovní zásilky. Téměř všechny bezpečně přeletěly nepřátelské linie a zásilky se dostaly do rukou adresátů. Balony byly použity k přepravě pošty za podobných situací i později.

Po první světové válce však už byly balonové lety jen atrakcí a zůstaly jí dodnes. Lety s poštou se uskutečňují hlavně při srazích příznivců balonového létání, při některých výstavách a zejména při filatelistických akcích. Zásilky dopravené moderními balonovými lety mají obvykle různá příležitostná razítka, nálepky a razítka balonů.

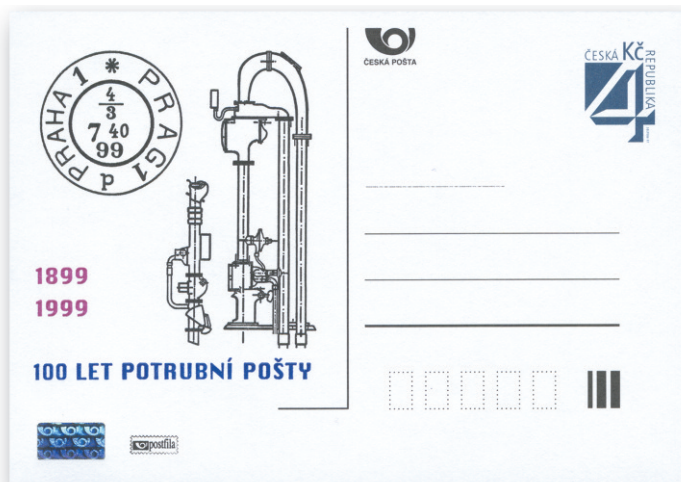
Vzducholodní (zepelínová) pošta

Také nasazování vzducholodí k dopravě cestujících a pošty mohou filatelisté dobře dokumentovat. V Německu připravil prvně hrabě Ferdinand von Zeppelin poštu svou vzducholodí už v roce 1909.

Příležitostné razítko autopošty.

Sto let od zahájení provozu pražské potrubní pošty připomněla v roce 1999 dopisnice s přitiskem schématu části zařízení a s poštovním razítkem.

Zásilka z letu balonu ke Světové výstavě poštovních známek PRAGA 1968 s příležitostným razítkem pošty Příbram, nálepkou, kašety a s razítkem z místa přistání (Jince).

V meziválečném období byly vzducholodě hlavním vzdušným dopravním prostředkem při spojení mezi Evropou a Amerikou. Uskutečnilo se přes 650 letů, při kterých bylo dopraveno skoro 50 tun pošty. Zásilky byly vypláceny speciálními známkami a jednotlivé lety dokumentovala přídatná razítka (kašety). Vzducholodě uskutečnily i lety do jiných částí světa (například přes severní pól) a propagační lety kolem světa. Slavná éra zepelínové pošty skončila tragicky - katastrofou vzducholodi Hindenburg v Americe v roce 1937. Poté definitivně ovládla vzdušnou dopravu letadla.

Zásilka dopravená vzducholodí Graf Zeppelin na Island.

Letecká pošta

Od balonů a vzducholodí převzala štafetu při vzdušné dopravě poštovních zásilek letadla. První lety s poštou se uskutečnily už před první světovou válkou. Ve Velké Británii se takové lety konaly v září 1911 na trase Londýn – Windsor. Ve stejném roce byla letecká pošta přepravena v Indii na trase Allahabad – Naini, kdy bylo také používáno zvláštní poštovní razítko.

První oficiální letecké známky vyšly v Itálii v roce 1917. Rakouská pošta vydala první emisi leteckých přetiskových známek v roce 1918 pro linku Vídeň – Krakov – Lvov. I tyto známky byly později opatřeny přetiskem „POŠTA ČESKOSLOVENSKÁ 1919“.

V nově vzniklém Československu se už v roce 1919 konaly nepravidelné lety s dopravou pošty. Oficiální letecká přeprava poštovních zásilek mezi Prahou a Bratislavou byla zahájena 5. března 1920 a o sedm měsíců později (v říjnu 1920) byl zahájen mezinárodní provoz na lince Praha – Štrasburk – Paříž. Pro tuto linku byly už v srpnu vydány první československé letecké známky (přetisk s obrázkem letadla a novou hodnotou na známkách emise Hradčany) a také směrové nálepky. Letecká doprava byla zpočátku velmi závislá na stavu počasí a byla proto málo spolehlivá. Tento stav se zlepšoval postupně s vývojem letadel. Celistvosti z období počátků letecké přepravy zásilek s odpovídajícími frankaturami, poštovními nálepkami a razítky jsou mezi filatelisty hledané a ceněné.

Dnes je doprava pošty letadly samozřejmostí a dopravené zásilky nenesou žádné „stopy“ letecké dopravy (s výjimkou leteckých nebo prioritních nálepek). Přesto i z pozdějších let existují letecké zásilky, které filatelisty zajímají. Jde především o doklady z prvních letů na některých linkách nebo o zásilky přepravené při zvláštních a příležitostných letech. Na nich zpravidla najdeme odpovídající poštovní příležitostná razítka nebo dokumentační přídatná razítka (kašety).

Dostavníková pošta

Doprava pošty historickými dostavníky nebo historickými poštovními automobily patří ke zpestření některých filatelistických výstav a podobných akcí. Dopravené zásilky jsou obvykle opatřeny příležitostnými razítky nebo alespoň kašety.

V zahraničí najdeme ještě další, spíše výjimečné či exotické způsoby přepravy poštovních zásilek. Patří mezi ně třeba ponorková pošta, polární pošta nebo zkušební raketová pošta. O kosmické poště si povíme v kapitole věnované astrofilatelii.

Zásilka přepravená prvním letem z Prahy do New Yorku dne 17. června 1946.

Dopis přepravený mimořádným letem s československými reprezentanty na letní olympijské hry v Soulu.

Dopisnice vydaná k jízdě historického poštovního kurzu, která byla jednou z doprovodných akcí výstavy poštovních známek PRAGA 1988, s příležitostnými razítky.